

9 – Προβληματισμοί αναφορικά με την εκμάθηση της γλώσσας και την παροχή γλωσσικής υποστήριξης

Σκοπός: Να γνωρίσουν οι εθελοντές τα διάφορα είδη μάθησης και τον καλύτερο τρόπο αξιοποίησής τους στην παροχή γλωσσικής υποστήριξης.

Όταν ακούμε τους όρους διδασκαλία ή μάθηση, το μυαλό μας πηγαίνει συνήθως στις σχολικές αίθουσες του δημοτικού ή του γυμνασίου. Η μαθησιακή διαδικασία μέσα στη σχολική αίθουσα ονομάζεται *τυπική μάθηση*. Συνήθως ακολουθείται ένα πρόγραμμα σπουδών που είναι ειδικά σχεδιασμένο ώστε να παράγει συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία είναι μετρήσιμα με μια γραπτή ή προφορική εξέταση ή με κάποια άλλη μορφή αξιολόγησης. Παράλληλα όμως οι ενδιαφερόμενοι αποκτούν και άλλες γνώσεις εκτός του συμβατικού εκπαιδευτικού πλαισίου, χωρίς να χρειαστεί να καταβάλλουν ιδιαίτερη προσπάθεια. Αυτή είναι η λεγόμενη *άτυπη μάθηση*. Ανάμεσα στην τυπική και την άτυπη μάθηση υπάρχει η λεγόμενη *μη τυπική μάθηση*, η οποία είναι αποτέλεσμα μιας οργανωμένης δραστηριότητας που δεν ακολουθεί συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών ούτε καταλήγει σε κάποια μορφή αξιολόγησης (σε αυτό συμβάλλουν οι εθελοντές).

Τυπική σκόπιμη μάθηση και άτυπη συμπτωματική μάθηση

Η μάθηση σε τυπικό και μη τυπικό πλαίσιο είναι *σκόπιμη*. Αυτό σημαίνει ότι οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν οι διδασκόμενοι αποσκοπούν στη μάθηση. Από την άλλη πλευρά, η άτυπη μάθηση είναι συνήθως *συμπτωματική*, δηλαδή είναι το αποτέλεσμα της συμμετοχής σε μια δραστηριότητα, βασικός σκοπός της οποίας δεν είναι η μάθηση αλλά η επίτευξη κάποιου άλλου στόχου. Βέβαια, σε τυπικό και μη τυπικό πλαίσιο πραγματοποιείται και η συμπτωματική μάθηση, ενώ η άτυπη μάθηση μπορεί να αποτελέσει το ερέθισμα που θα οδηγήσει σε μια συνειδητή βούληση για διεύρυνση της γνώσης. Με άλλα λόγια, τα όρια μεταξύ των διαφορετικών τρόπων μάθησης δεν είναι στεγανά.

Η ύπαρξη κινήτρων ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων

Όταν οι συμμετέχοντες έχουν κίνητρα είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν χρόνο και προσπάθεια στη διαδικασία της μάθησής τους, αφού ενδιαφέρονται και συμμετέχουν συνειδητά. Γι' αυτό, το πρόγραμμα διδασκαλίας που διαμορφώνει το πλαίσιο της τυπικής μάθησης θα πρέπει να εστιάζει στην απόκτηση εκείνων των γλωσσικών δεξιοτήτων, που θα μπορούν να καλύψουν τις άμεσες κοινωνιακές ανάγκες τους. Για τον ίδιο λόγο, οι διαδικασίες της μη τυπικής μάθησης πετυχαίνουν το στόχο τους στο βαθμό που προσελκύουν των ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και εξασφαλίζουν την προσήλωσή τους. Αυτό εξηγεί γιατί οι διαδικασίες της τυπικής και της μη τυπικής μάθησης περιλαμβάνουν αρκετές κοινές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα: μεθόδους για το «σπάσιμο του πάγου» που έχουν σχεδιαστεί για τη δημιουργία κοινών επιδιώξεων στην ομάδα και την ενθάρρυνση ομαδικής συνεργασίας, διάφορα παιχνίδια που περιλαμβάνουν τη χρήση της ξένης γλώσσας και εργασίες που βασίζονται σε χειροτεχνίες, σε αθλητικές δραστηριότητες, στη μουσική ή στο θέατρο. Αυτή η εργαλειοθήκη περιλαμβάνει μια σειρά δραστηριοτήτων που στοχεύουν στο σπάσιμο του πάγου καθώς και άλλες που εστιάζουν με κατάλληλο τρόπο στη μη τυπική μάθηση (βλ. για παράδειγμα Εργαλείο 19 *Σπάμε τον πάγο και καλλιεργούμε κλίμα*

εμπιστοσύνης στην ομάδα και Εργαλείο 57 *Εξάσκηση της γλώσσας σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας*).

Ο ρόλος των εθελοντών στην υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών

Μολονότι η εκμάθηση της ξένης γλώσσας μπορεί να μην είναι η πρώτη προτεραιότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα των διερχομένων που δεν έχουν ακόμα σαφή τελικό προορισμό, αργά ή γρήγορα θα χρειαστεί να μάθουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Ορισμένες χώρες εφαρμόζουν οργανωμένα προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας σε κέντρα διέλευσης και υποδοχής προσφύγων ενώ άλλες δίνουν αυτή την παροχή μετά τη χορήγηση ασύλου. Ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες θα κληθείτε να προσφέρετε το δικό σας έργο ως εθελοντής, ίσως σας ζητηθεί να οργανώσετε ορισμένες δραστηριότητες μη τυπικής γλωσσικής εκμάθησης ή να υποστηρίξετε μια τυπική γλωσσική εκμάθηση που θα βασίζεται σε ένα δομημένο πρόγραμμα εκπαίδευσης και το οποίο πιθανόν θα ολοκληρώνεται με κάποια εξέταση. Και στις δύο περιπτώσεις, οι προσπάθειές σας θα πρέπει να εστιάζονται με τον αποτελεσματικότερο τρόπο στην εξασφάλιση της συμμετοχής των προσφύγων στις γλωσσικές δραστηριότητες, χωρίς τη συστηματική ενασχόληση με τη γραμματική ή με άλλα «τεχνικά» χαρακτηριστικά της γλώσσας.

Πώς απαντάμε σε ερωτήσεις που σχετίζονται με τη γραμματική;

Δεν αποκλείεται να δεχτείτε κάποιες ερωτήσεις από τα μέλη της ομάδας σας που να αφορούν στη γραμματική. Και είναι απόλυτα φυσικό, αφού η γνώση κάποιων κανόνων, που περιγράφουν τον τρόπο που συνδυάζονται οι λέξεις για την παραγωγή προτάσεων και μεγαλύτερων γλωσσικών δομών, είναι ένα χρήσιμο βοήθημα για όλους τους διδασκόμενους, ακόμα και για τους αρχάριους. Ο καλύτερος τρόπος για να απαντάτε σε τέτοιες ερωτήσεις είναι η αναφορά στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείτε εσείς τη γλώσσα. Προσπαθείτε να εξηγείτε δίνοντας όσο το δυνατόν απλούστερα και ξεκάθαρα παραδείγματα και μην επιχειρείτε οποιαδήποτε διατύπωση αφηρημένων κανόνων.

Αναζητήστε χρήσιμες πηγές στους [διαδικτυακούς καταλόγους](#).

Σημεία προβληματισμού

Στη συνέχεια αναφέρονται κάποια ζητήματα που θα πρέπει να σας απασχολήσουν κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων μη τυπικής γλωσσικής εκμάθησης:

- Πόσο ετερόκλητη είναι η ομάδα σας; Περιλαμβάνει άτομα που μιλούν μία, περισσότερες από μία ή πολλές γλώσσες; Εάν περιλαμβάνει άτομα που μιλούν περισσότερες από μία ή πολλές γλώσσες, υπάρχει κάποια προφανής κοινή γλώσσα μεταξύ τους; Έχουν όλα τα μέλη της ομάδας το ίδιο μορφωτικό επίπεδο; Εάν όχι, θεωρείτε πιθανή τη στήριξη των ατόμων χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου, ιδιαίτερα εκείνων που δε γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή, από τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο;
- Ποιο είναι το φάσμα ηλικιών της ομάδας; Πόσα παιδιά και εφήβους περιλαμβάνει; Είναι η ομάδα αρκετά μεγάλη, ώστε να μπορεί να χωριστεί σε υπο-ομάδες ανάλογα με την ηλικία; Ή μήπως η ομάδα θα προτιμούσε δραστηριότητες κατάλληλες για τα άτομα κάθε ηλικίας, δίνοντας έτσι στις οικογένειες τη δυνατότητα συνεργασίας;
- Λόγω της εκπαιδευτικής ή άλλης εμπειρίας τους, ορισμένοι πρόσφυγες διαθέτουν ικανότητα επικοινωνίας σε περισσότερες από μία γλώσσες. Ιδίως αν έχουν ήδη κάποιο βαθμό επάρκειας στη γλώσσα της χώρας υποδοχής, μπορούν να χρησιμοποιούν τα πολυγλωσσικά τους ρεπερτόρια για

να βοηθούν άλλα μέλη της ομάδας, (βλ. επίσης Εργαλείο 11 *Οι πρόσφυγες χρησιμοποιούν και μαθαίνουν τη γλώσσα*).

- Όταν συντονίζετε οποιαδήποτε δραστηριότητα, να θυμάστε πόσο σημαντική είναι η *συμπτωματική* μάθηση σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής. Το ενδιαφέρον και η συμμετοχή των προσφύγων της ομάδας σας σε αυτό που κάνουν, διασφαλίζουν ότι θα καταφέρουν να αποκτήσουν την επιθυμητή γνώση. Γι' αυτό, πρωταρχικό σας καθήκον ως συντονιστή αυτής της μη τυπικής μάθησης είναι να φροντίζετε ώστε η όλη διαδικασία να είναι όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη για τους συμμετέχοντες.
- Μολονότι λόγω του ρόλου σας θα ξεκινάτε εσείς τις διάφορες δραστηριότητες, μη διστάζετε να δίνετε τη σκυτάλη στους συμμετέχοντες αν διαισθάνεστε ότι θέλουν να αναλάβουν οι ίδιοι ανάλογες πρωτοβουλίες, γιατί αυτό θα αυξήσει τη συμμετοχή: η ύπαρξη κινήτρων ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Αφού αναπτυχθεί μια θετική δυναμική στην ομάδα, ενθαρρύνετε τα μέλη της να σας εκφράσουν τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τους στη μάθηση.

Βλ. επίσης την ενότητα «Βασικοί όροι» (Key terms) στον ιστότοπο (LIAM): www.coe.int/lang-migrants